

รสวรรณคดีสี่รสกฤต ๙ รส

รสวรรณคดีสั้นสกฤต ๙ รส

๑. ศฤงคารรส

๒. กรุณารรส

๓. รุทธรส

๔. อัปภูตรรส

๕. ภายานกรรส

๖. วีรรส

๗. หารสขรส

๘. พีภัตสรส

๙. ศานตีสรส

รสวรรณคดีสั้นสกฤต ๙ รส

๑. ศฤงคารรส [สะหริงคานระรส, สิงคานระรส]

รสแห่งความรัก (ศฤงคาร = สิ่งให้เกิดความรัก)

เป็นการพรรณนาความรักระหว่างหนุ่มสาว ระหว่างสามีภรรยา
ระหว่างผู้ใหญ่กับผู้น้อย บิดามารดากับบุตร ญาติกับญาติ ฯลฯ

สามารถทำให้ผู้อ่าน ชื่นชมในความรัก

เห็นคุณค่าของความรัก นึกอยากมีความรัก

รสวรรณคดีสั้นสกฤต ๙ รส

๒. กรุณารส [กะรุณารส]

รสแห่งความเมตตากรุณาที่เกิดภายหลังความเศร้าโศก

เป็นบทพรรณนาที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกหดหู่ เหี่ยวแห้ง

เกิดความเห็นใจถึงกับน้ำตาไหล

พลอยเป็นทุกข์ เอาใจช่วยตัวละคร

รสวรรณคดีสี่รสกฤต ๙ รส

๓. รุทธรส [รุตทะเลรส]

รสแห่งความโกรธ

บทบรรยายหรือพรรณนาที่ทำให้ผู้ดูผู้อ่านเข้าใจ
ฉุนเฉียว ขัดเคือง โกรธบุคคลบางคนในเรื่อง

รสวรรณคดีสี่รสกฤต ๙ รส

๔. อัปภูตรส [อัปภูตะรส]

รสแห่งความพิศวงประหลาดใจ

เป็นบทบรรยายหรือพรรณนาที่ทำให้นึกแปลกใจ

เอะใจอย่างหนัก ตื่นเต้นนึกไม่ถึงว่าเป็นไปได้เช่นนั้น

หรืออัศจรรย์ คาดไม่ถึงในความสามารถของตัวละคร

หรือเรื่องราวที่ปรากฏในเรื่อง

รสวรรณคดีสั้นสกฤต ๙ รส

๕. ภายานกรรล [พะยานะกะรล]

รสแห่งความกลัว

เป็นบทบรรยายหรือพรรณนาที่ทำให้ผู้อ่าน ผู้ฟัง ผู้ดู มองเห็นทุกข์
เห็นโทษ เห็นภัยในบาปกรรมทุจริต เกิดความสะดุ้งกลัวโรคภัย
สัตว์ร้าย ภูตผีปีศาจ จนบางครั้งถึงกับต้องหยุดอ่าน

รสวรรณคดีสี่รสกฤต ๙ รส

๖. วีรรส [วีระรส]

รสแห่งความกล้าหาญ

บทบรรยายหรือพรรณนาที่ทำให้ผู้อ่านประทับใจ
ในความกล้าหาญ ความเก่งกล้าสามารถ อยากนำมาเป็นแบบอย่าง

รสวรรณคดีสี่รสกฤต ๙ รส

๓. หาสรสร [หาคสละระสร]

รสแห่งความขบขัน

เป็นการพรรณนาที่ทำให้เกิดความร่าเริง สดชื่น เสนาะ ขบขัน อาจทำให้ผู้อ่านยิ้มกับเรื่องราวในเรื่องถึงกับลืมทุกข์ไปชั่วขณะ

รสวรรณคดีสั้นสกฤต ๙ รส

๘. พีภัตสรส [พีพัตसरस]

รสแห่งความเกลียดชัง

เป็นบทบรรยายหรือพรรณนาที่ทำให้ผู้อ่านเกลียดชังตัวละคร
เพราะจิตใจ นิสัย การกระทำ หรือเพราะความโหดร้ายของตัวละคร

รสวรรณคดีสั้นสกฤต ๙ รส

๙. ศานติรส [सानติรส]

รสแห่งความสงบ

เป็นช่วงการแสดงอุดมคติของเรื่อง รู้สึกสมใจ อิ่มเอมใจ
เกิดความสุขสงบ ในขณะที่ได้เห็นได้ฟังเรื่องราวตอนนั้น

ลิลิตตะเลงพ่าย

◆ ผีงหงสาวดีวางแผนยกทัพมา

โจมตีกรุงศรีอยุธยา

◆ พระเจ้าหงสาวดีตรัสประชด

ที่พระมหาอุปราชาไม่ยอมนำทัพมารบ

รุตทธรส (ความโกรธ)

ลิลิตตะเลงพ่าย

อัปภูตรส (ประหลาดใจ)

- ◆ สมเวรัมภাপัตหักฉัตรของ
พระมหาอุปราชา
- ◆ พระนเรศวรฝันบอกเหตุ
เกี่ยวกับการตีสงคราม
กับพระมหาอุปราชา
- ◆ พระศรีสารีริกธาตुเวียน
ทักษิณาวรรต

ลิลิตตะเลงพ่าย

- ◆ พระเจ้าหงสาวดีอวยพร
แก่พระมหาอุปราชาให้มีชัยชนะ
และสั่งสอนก่อนออกรบ
- ◆ พระมหาอุปราชาแสดง
ความรักกับพระสนม
ก่อนออกเดินทางมารบ

ศฤงคารรศ (ความรัก)

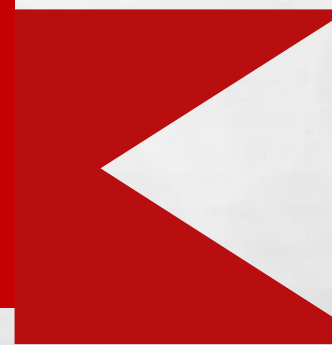
ลิลิตตะเลงพ่าย

◆ การศึกยุทธหัตถี
ระหว่างพระนเรศวร
กับพระมหาอุปราชา

วีรรส (กล้าหาญ)

วิเคราะห์คุณค่าวรรณคดี

รูปแบบ : ลิลิตสุภาพ ประกอบด้วยร่ายสุภาพและโคลงสุภาพ
เป็นวรรณคดีแนวประวัติศาสตร์และวรรณคดีเฉลิมพระเกียรติ
มุ่งสดุดีวีรกรรมของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช

โครงเรื่อง : ส่วนใหญ่อิงจากประวัติศาสตร์

กวีเพิ่มเติมบางส่วน เช่น บทนิราศ พรรณนาการยกทัพของพระมหาอุปราชา

ตัวละคร : สรุปลักษณะตัวละคร

ฉากและบรรยากาศ : ปรางภูเหตุการณ์ในบ้านเมืองมอญ
และบรรยากาศระหว่างการเดินทาง

กลวิธีการแต่ง : เริ่มด้วยบทสดุดี ตามด้วยเนื้อเรื่อง
และจบด้วยการบอกจุดมุ่งหมาย พร้อมบอกนามผู้แต่ง
การสร้างบทบาทมุ่งแสดงให้เห็นพระบรมเดชาานุภาพ
บทบาทเป็นประดุจสมมติเทพ มีการแทรกเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์

การสรรคำ

- เหมาะกับเนื้อเรื่องและฐานะบุคคล
- คำningถึงเสียงสัมผัสสระและสัมผัสพยัญชนะในทุกบท
- เล่นคำเพื่อให้กระทบใจผู้อ่าน
- เล่นเสียงวรรณยุกต์
- เลียนเสียงธรรมชาติ
- ใช้คำอรรถาธิบาย

การใช้โวหาร

พรรณนาและเปรียบเทียบได้อย่างเหมาะสมไพเราะ เช่น

- ใช้คำให้เกิดจินตภาพการต่อสู้ระหว่างพระนเรศวรและพระมหาอุปราชา
- ใช้โวหารเปรียบเทียบ เช่น เปรียบเหมือนการศึก

ระหว่าง**พระอินทร์กับไพจิตราสูร**

- ใช้ถ้อยคำแสดงความรู้สึกเศร้าโศก เจ็บปวด เห็นใจ ของตัวละคร

สะท้อนให้เห็นธรรมชาติของมนุษย์

- ตอนที่พระเจ้าหงสาวดีตรัสประชดพระมหาอุปราชา ทำให้พระมหาอุปราชาเกิดขัตติยมานะยอมทำตามพระราชประสงค์
- ตอนที่สมเด็จพระนเรศวรใช้วาทศิลป์เชิญชวนพระมหาอุปราชาให้มากระทำการทศหัตถีเพื่อเป็นเกียรติยศและศักดิ์ศรีของทั้งสองพระองค์สืบไป
- ตอนที่พระวันรัตขอพระราชทานอภัยโทษให้แม่ทัพนายกอง ที่ตามเสด็จไม่ทัน โดยยกเหตุผลมาโน้มน้าวว่าทำให้ได้แสดงพระบรมเดชานุภาพให้ปรากฏ

สะท้อนเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี

- ให้ความรู้เกี่ยวกับตำราพิชัยสงคราม การจัดทัพ ตั้งทัพ ประเพณี และพิธีกรรมเกี่ยวกับสงคราม เช่น **พิธีละว้าเช่นไก่**

โขนทวาร ตัดไม้ข่มนาม

เพื่อบำรุงขวัญทหารก่อนออกศึกให้ฮึกเหิมและมีกำลังใจ

สะท้อนเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี

ตัดไม้ข่มนาม

- แปลว่า** ก. ทำพิธีทางไสยศาสตร์ก่อนออกสงคราม โดยหาไม้ที่มีชื่อเหมือนหรือสำเนียงคล้ายชื่อข้าศึกมาตัดให้ขาดเพื่อเอาชัย.
น. เรียกพิธีกรรมอย่างนั้นหรือที่มีลักษณะคล้ายคลึงเช่นนั้นว่า พิธีตัดไม้ข่มนาม.

สะท้อนให้เห็นความเชื่อของสังคมไทย

เช่น ความเชื่อเรื่องความฝันบอกเหตุ

(กรรมนิमित จิตนิวรรณ์ เทพสังสรรค์ ธาตุกำเริบ)

เรื่องโชคลาง เชื่อคำทำนายของโหร

สะท้อนข้อคิดเพื่อนำไปใช้ชีวิต

แสดงคุณธรรมด้านต่าง ๆ ที่มีคุณค่า เช่น ความรับผิดชอบต่อหน้าที่

ความเมตตา ความกตัญญูต่อบ้านเมือง การให้อภัย

ลิลิตตะเลงพ่าย

◆ ภาพการเคลื่อนไหวพล การต่อสู้
ในการศึกยุทธหัตถี

ภาพยนตร์ (กลัว)

ลิลิตตะเลงพ่าย

พีภัตสรส (เกลียดชัง)

◆ การที่ฝั่งทัพพระมหาอุปราชา
ได้เปรียบและโจมตีกองทัพ
กรุงศรีอยุธยา

ศานติรศ (ความสงบ)

ลิลิตตะเลงพ่าย

◆ การพรรณนาภาพชัยชนะ
ของการศึกเหมือนดั่งที่
พระพุทธเจ้าแผ่นดินจอมารได้

